

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN
Naturvård och fiske
Per-Olof Martinsson
031-60 52 29

Beslut

2002-12-06

Diarienummer
511-234-98

1(16)

Naturreservatet Risbohult

Beslut om naturreservat enligt 7 § naturvårdslagen

Innehåll

Beslut
Föreskrifter för naturreservatet
Beskrivning av området
Natur- och kulturvärden
Dokumentation
Ärendets beredning
Områdets behov av skydd
Skälen för Länsstyrelsens beslut
Upplysningar

Bilagor

Bilaga 1. Översiktskarta
Bilaga 2. Beslutskarta (daterad 2002-11-25)
Bilaga 3. Skötselplan
Bilaga 4. Karta till skötselplan (daterad 2002-11-25)
Bilaga 5. Fastighets- och markägarförteckning
Bilaga 6. Kortfattad sammanställning av remissvar
Bilaga 7. Sändlista
Bilaga 8. Hur man överklagar

BESLUT

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 § naturvårdslagen (SFS 1964:822) att det område som avgränsas av en röd, streckad linje på den bifogade beslutskartan (bilaga 2) skall skyddas som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara **Risbohult**.

Länsstyrelsen fastställer, med stöd av 9 § naturvårdsförordningen, den till beslutet hörande skötselplanen (bilaga 3). Skötselplanens övergripande målsättningar och riktlinjer skall gälla utan begränsning i tiden.

Syfte

Ändamålet med naturreservatet skall vara att bevara och utveckla områdets biologiska värden och att bevara områdets - i första hand av dess orördhet betingade - värden för den vetenskapliga naturvården och för allmänhetens möjlighet till naturupplevelser. Området skall kunna fungera som refug för hotade och sällsynta arter med möjlighet för spridning till omgivande naturmiljöer.

Syftet med reservatsbildningen är dessutom att följa upp åtaganden som följer av medlemskapet i den europeiska unionen. Delar av Risbohult naturreservat har föreslagits (SCI-område) av regeringen att ingå i det europeiska nätverket av skyddade områden, Natura 2000.

FÖRESKRIFTER FÖR NATURRESERVATET

För att trygga ändamålet med naturreservatet förordnar Länsstyrelsen med stöd av 8-10 §§ naturvårdslagen och 9-10 §§ naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter och bestämmelser om naturvårdsförvaltningen skall gälla.

A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i markägares och/eller annan sakägares rätt att förfoga över fastighet inom naturreservatet.

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det förbjudet att:

1. Avverka eller utföra annan skogsvårdsåtgärd;
2. Ta bort eller upparbeta dött träd, vindfälle eller stormskadad skog;
3. Uppföra byggnad;
4. Uppföra mast, antenn, torn, vindkraftverk eller annan anläggning;

5. Anlägga ny väg, stig eller vandringsled;
6. Uppföra stängsel eller hägnad;
7. Borra, gräva, schakta, utfylla, tippa, dika, dikesrensa eller dämna.
8. Använda växtnäringssämnen, kemiska eller biologiska bekämpningsmedel;
9. Utföra kalkning;
10. Upplåta mark för orientering, annan idrottstävling eller annan verksamhet som inte kan anses falla inom allemansrätten;
11. Inplantera djur- eller växtarter;
12. Anbringa tavla, skylt, affisch eller liknande. (Förbudet utgör inget hinder för väghållare att utföra skyltning med vägmärken enligt gällande kungörelser utefter allmänna vägar och enskilda vägar);
13. Framföra motordrivet fordon utanför allmänna och enskilda vägar. (Förbudet gäller ej uttransport av fälld älg.)

Åtgärder som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen får utföras av naturvårdsförvaltaren eller av den som naturvårdsförvaltaren utser, utan hinder av föreskrifterna A1-2.

Normal underhållsrensning av befintliga vägdiken får utföras utan hinder av föreskriften A7.

Döda och levande träd som fallit eller hotar att falla över länsväg 757 får avlägsnas utan hinder av föreskrifterna A1-2.

Ovanstående föreskrifter skall efter erforderliga samråd med Länsstyrelsen och naturvårdsförvaltaren ej utgöra hinder för verksamhet eller anläggning som behövs för totalförsvaret.

B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen om skyldighet för markägare och/eller annan sakägare tåla att vissa åtgärder utförs inom området.

Markägare och innehavare av särskild rätt till mark inom reservatet förpliktas tåla att nedan angivna åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med reservatet, nämligen:

1. Utmärkning av reservatet;
2. Uppsättning av informationstavlor;
3. Utmärkning av ytor som ingår i uppföljning av vegetationens utveckling i reservatet och/eller miljöövervakning;
4. Anläggning och underhåll av parkeringsplatser och övriga anordningar som anges i fastställd skötselplan;
5. Åtgärder i övrigt enligt fastställd skötselplan.

C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom reservatet.

Förutom föreskrifter och förbud enligt andra författningar är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

1. Framföra fordon utanför allmänna och enskilda vägar upplåtna för allmän trafik;
2. Tälta eller ställa upp husvagn;
3. Elda;
4. Störa djurlivet, t.ex. genom att klättra i boträd eller medvetet uppehålla sig nära rovfågelsbo, lya eller gryt;
5. Bryta kvistar, skära i barken eller på annat sätt skada levande träd och buskar;
6. Plocka eller samla in växter och växtdelar. Förbudet avser även svampar på träd samt lavar och mossor. Det är dock tillåtet att plocka bär och matsvamp för husbehov;
7. Insamla insekter med ljusfälla eller andra typer av fällor;
8. Medföra okopplad hund;
9. Uppsätta tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift.

D. Föreskrifter meddelade med stöd av 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen av reservatet.

1. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om vården av reservatet genom att fastställa en skötselplan. Planen skall ligga till grund för reservatets skötsel och skall vid behov revideras;
2. Till naturvårdsförvaltare utses Stiftelsen för Västsvenska Friluftsområden;
3. Naturreservatet utmärkes genom förvaltarens försorg, enligt anvisningar från Naturvårdsverket;
4. Naturvårdsförvaltningen bedrivs enligt fastställd skötselplan.

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Uppgifter om reservatet

Benämning: Naturreservatet Risbohult
Kommun: Härryda
Socken: Härryda och Björketorp
Kartor: Topografisk karta: 7B Göteborg SO ("gröna kartan", skala 1:50 000)
Ekonomisk karta: 7B:09 Hindås ("gula kartan", skala 1:20 000)
Gräns: Se bifogad karta (bilaga 2), där gränsen markeras med en röd, streckad begränsningslinje.

Fastigheter och markägare: Se bilaga 5

Areal och naturtyper: Total areal: 73 ha, varav:
Barr- och barrblandskog: 65 ha
Myr: 6 ha
Vatten (Mölndalsån): 2 ha

Naturvårdsförvaltare: Stiftelsen för Västsvenska Friluftsområden

Riksregisternummer: 14-02-159

Natur- och kulturvärden

Naturreservatet Risbohult omfattar ett område med större och sammanhängande sumpskogspartier i terrängen mellan Risbohult-Skogstorp och länsväg 757 samt längs med Mölndalsån. Sumpskogarna betingas av översilning av framsipprande grundvatten på flera platser utefter nordsluttningen av en drumlin respektive av närheten till ån. På sina håll har miljöer med rikkärrskaraktär utvecklats.

I reservatet finns flera växt- och djurarter som under de senaste årtiondena har minskat i förekomst och som idag bedöms som hotade, sällsynta eller hänsynskrävande, t.ex. skuggmossa, dunmossa och hållav. I Mölndalsån finns bland annat flodpärlmussla, öring, elritsa samt övervintrande strömstare och häckande forsärla. En lista över ett urval skyddsvärda arter finns i skötselplanen.

Naturreseptatet ingår som en del i ett större område som redovisats i Naturvårdsverkets nationella myrskyddsplan, fastställd 1994. Området har även uppmärksamats i Länsstyrelsens inventering av myrmarker och i Skogsvårdsstyrelsens inventering av nyckelbiotoper.

Åsträckan utmed Mölndalsån har nyttjats för kraftutvinning i samband med såg- och kvarnverksamhet. En kvarnruin samt rester efter fördämningar finns ännu kvar inom skötselområdena 4, 9 och 12.

Från gården Risbohult löper längs kanten av naturreseptatet en stenmur som eventuellt utgör del av en gammal fägata.

Vid parkeringsfickan utmed väg 554 står en minnesten som restes i samband med ombyggnad av vägen på 1920- och 30-talen.

Planeringsbakgrund

Riksintressen m.m.

Risbohult ingår helt i riksintresse för naturvården.

Kommunal översiktsplan

I den kommunala översiktsplanen ÖP90 anges att Risbohult bör ges skydd som naturvårdsområde.

Internationell betydelse

Delar av området är redovisat till regeringen för att ingå i Natura-2000 nätverket enligt EG-rådets direktiv 92/43 EEG om bevarande av livsmiljöer samt vilda växter, objekt SE0520168. Regeringen har ännu inte fattat beslut om att godkänna området.

Dokumentation

Områdets naturvärden har dokumenterats av Härryda kommun i utredningen "Områden med värdefull moss- och lavflora i Härryda kommun", som utförts på uppdrag av miljö- och hälsoskyddskontoret i kommunen (Miljö & Hälsa 1992:1). Dessutom finns kompletterande dokumentation redovisad i skötselplanen (bilaga 3).

Ärendets beredning

Länsstyrelsen tog i mars 1994 ett eget initiativ till att bilda ett naturreseptat, eftersom det vid förhandlingar mellan Skogsvårdsstyrelsen och markägare i samband med avverkningsanmälningar visat sig att naturvärdena i området inte kunde säkerställas långsiktigt utan ett avsevärt försvårande av den

pågående markanvändningen. Information till berörda markägare och övriga sakägare utsändes i augusti 1994. Under perioden 1994-97 genomförde Svensk Fastighetsvärdering AB (SVEFA) förhandlingar om intrångsersättning. Avtal om intrångsersättning eller inlösen har träffats med flertalet markägare. Förhandlingar för resterande fastigheter har återupptagits under 1999.

Ett förordnande finns enligt 47 § väglagen för väg 554 genom området. Detta förordnande bedöms inte utgöra något hinder för genomförandet av naturreservatet.

Förslag till beslut och skötselplan skickades den 15 mars 2002 på remiss till berörda sakägare och övriga intressenter.

Naturvårdsverket avstår från att yttra sig. Skogsvårdsstyrelsen och SGU tillstyrker bildandet av reservatet.

Naturskyddsföreningen i Härryda är positiv till bildandet av reservatet och lämnar synpunkter som i allt väsentligt tillgodoses genom detta beslut.

Banverket framför att etableringen av naturreservatet inte får innebära att framtida skötsel och underhåll av järnvägen försvåras. I övrigt har Banverket inget ytterligare att erinra mot det aktuella naturreservatet.

Av berörda sakägare har inkommit yttrande från Eskil, Jan, Kjell och Bo Johansson angående reservatsgränsen på fastigheten Kärrsgärde 1:7. Länsstyrelsen har inte funnit anledning att ändra gränsen med anledning av de synpunkter som förts fram (se vidare i sammanställningen av remissvaren).

Yttrande har också lämnats av Kurt, Thomas och Anette Andreasson med bl.a. synpunkter angående reservatsgränsen. Felaktigheter i gränsdragningen har justerats i förhållande till vad som blivit överenskommet i avtal om intrångsersättning. I övrigt har Länsstyrelsen inte funnit anledning att ändra förslaget.

Företrädare för Mölndals Kvarnby har meddelat att man inte har något emot reservatsbildningen. Om försäljning av fastigheten inte sker vill man ha möjlighet att rensa ån från träd och grenar som hindrar vattenflödet. I övrigt har Kvarnbyn inga synpunkter på förslaget.

Områdets behov av skydd

Sumpskogar av de slag som finns kring Risbohult och längs med Mölndalsån är naturtyper som bland annat genom dränering av våtmarker

och avverkning har minskat kraftigt i det syd- och mellansvenska landskapet under de senaste årtiondena. Detta barr- och blandskogsdominerade sumpskogsområde med fungerande hydrologi och skyddsvärd lav- och mossvegetation, hyser flera hänsynskrävande och hotade arter. Området representerar stora naturvärden.

En förutsättning för att naturvärdena i områdets skogsmiljöer skall bestå och utvecklas är att de skyddas mot störningar i de hydrologiska förhållandena, mot olika former av skogsbruk eller annan exploatering och i huvudsak tillåts utvecklas fritt. Härigenom skapas också möjlighet för de hotade och sällsynta organismerna att fortleva i livskraftiga bestånd.

SKÄLEN FÖR LÄNSSTYRELSENS BESLUT

Tillämplig lagstiftning

Bildande av naturreservat regleras numera i miljöbalken, som trädde i kraft den 1 januari 1999. Enligt övergångsbestämmelserna, 6 § lagen (1998:811) om införande av miljöbalken, skall dock ärenden som inletts före ikraftträdandet handläggas och bedömas enligt äldre lagstiftning, d.v.s. naturvårdslagen beträffande bildande av naturreservat. Det nu aktuella beslutet skall således fattas med stöd av naturvårdslagens bestämmelser.

Länsstyrelsens bedömning

Området vid Risbohult utgör ett för regionen mycket värdefullt sumpskogsområde där den speciella geologin skapar förutsättningarna för biologisk variation i landskapet med en stor mångfald av livsmiljöer som hyser ett flertal sällsynta och hotade organismer. Området bedöms ha stor betydelse för den vetenskapliga naturvården och för det rörliga friluftslivet.

Enligt Länsstyrelsens mening föreligger ett stort allmänt intresse av att bevara områdets naturvärden. Eftersom dessa är av den karaktären att de lätt kan spolieras, t.ex. genom skogsbruksåtgärder, bör ett lämpligt skydd övervägas. Bl.a. på grund av det omfattande intrång som förbud mot skogsbruk innebär gör Länsstyrelsen bedömningen, att området bäst ges ett långsiktigt skydd genom att naturreservat inrättas.

Med avvägning mellan berörda allmänna och enskilda intressen anser Länsstyrelsen att naturreservatet bör inrättas med den avgränsning och de bestämmelser som ovan angivits.

Genom att området förordnas som naturreservat kan också intentionerna i kommunens översiktsplan anses bli tillgodosedda, liksom naturresurslagens

grundläggande bestämmelser om hushållning med mark- och vattenområden (numera 3 kap. MB).

UPPLYSNINGAR

I särskilda fall kan Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter.

Enligt 29 kap 8 och 9 §§ MB gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats enligt 7 kap 5 och 30 §§ MB, eller motsvarande föreskrifter enligt naturvårdslagen, kan medföra straffansvar.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen vid vite förelägga honom om att rätta vad olovligen skett. Länsstyrelsen har vidare enligt 26 kap. 17 § miljöbalken möjlighet att hos kronofogdemyndigheten få handräckning för att åstadkomma rättelse.

Eftersom området i stort avses lämnas till fri utveckling kommer det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen efter reservatsbildningen att vara statens ansvar.

Beslut i ärendet har fattats av landshövdingen Göte Bernhardsson efter föredragning av naturvårdshandläggaren Per-Olof Martinsson. I handläggningen av ärendet här även deltagit naturvårdsdirektören Sven Swedberg, länsarkitekten Nirmala Blom-Adapa, plan- och bostadsenheten, antikvarien Marie Odenbring-Widmark samt länsjuristen Sven Boberg, rätts- och veterinärenheten.

Göte Bernhardsson

Per-Olof Martinsson

Bilaga 5

Fastighets- och markägarförteckning (tillhörande Länsstyrelsens beslut om bildande av naturreservatet Risbohult)

Bilaga 6

**Kortfattad sammanställning av inkomna synpunkter med
anledning av Länsstyrelsens förslag till bildande av
naturreservatet Risbohult i Härryda kommun.**

Eskil, Jan, Kjell och Bo Johansson, Kärrsgärde 1:7.

Enligt markägarnas uppfattning berörs fastigheten endast med en remsa om ca 20 meter längs Mölndalsån. Länsstyrelsens förslag till beslut strider enligt markägarna emot en överenskommelse som den 20 februari 1996 träffades mellan dem och Länsstyrelsen.

Länsstyrelsens kommentar:

Länsstyrelsens förslag till avgränsning av reservatet, vilket var föremål för den diskussion som ledde fram till överenskommelsen den 20 februari 1996, innebar att för Kärrsgärde 1:7 omfattades hela området mellan gamla riksvägen och ån. Överenskommelsen innebar att en mycket smal remsa längs vägen skulle kunna nyttjas för husbehovstäkt av grus, och avgränsningen av reservatsområdet kunde, enligt Länsstyrelsens mening, justeras i enlighet med detta.

Det område som varit föremål för värdering och för vilket intrångsersättning har betalats ut utgörs, enligt värderingshandlingarna (SVEFA 2000-04-28: Värdeutlåtande avseende marknadsvärdeminskning på fastigheten Härryda Kärrsgärde 1:7), av 0,7 ha inom en ca 40 meter bred remsa utefter Mölndalsån.

Med utgångspunkt i vad som framförts av markägarna finns, enligt Länsstyrelsens mening, inte anledning att ändra på avgränsningen av det föreslagna naturreservatet.

Kurt, Thomas och Anette Andreasson, Risbohult 1:3, 1:6, 1:7

Markägarna hävdar, som delägare i samfälligheterna Risbohult S1 och S2, dämmningsrätt i Mölndalsån. "Innan beslut om bildande av naturreservatet fastställes skall överenskommelse om berörda samfälligheter slutregleras. Detta gäller även vattenrätten i ån".

"Gränsen för område 6, 10 och 11 justeras enligt bifogad karta blå markering. Motivet för justeringen är att det bör inrättas raka gränser för reservatet samt tveksamhet till naturvärdet i de undantagna områdena".

Ledningsgatan, område 8 (förutom området närmast informationstavlan) samt området på Risbohult 1:6 tas ur naturreservatet.

Tidsperioden om 10 år med tillstånd att ta ut klenved ur område 7 förutsätts börja löpa vid naturreservatets bildande.

Länsstyrelsen förutsätts sätta upp skylt som informerar om att vägen upp mot Risbohult är privat.

Länsstyrelsens kommentar:

Enligt Länsstyrelsens mening innebär naturreservatets föreskrifter inget intrång i pågående markanvändning vad avser reglering av vattenflödet i Mölndalsån. Dämning är ett tillståndspliktigt vattenföretag som i detta enskilda fall inte har prövats. Skäl för att i nuläget förhandla om ersättning med anledning av naturreservatets bildande saknas.

Naturreservatets gränser har justerats i de fall reservatsförslaget skiljer sig åt från gränsdragningarna enligt överenskommelserna om intrångsansättning. Mark för vilken staten betalat ut intrångsansättning skall ingå i naturreservatet. De områden där inga höga naturvärden för närvarande kan påvisas bedöms viktiga för naturreservatet och har tagits med i syfte att utgöra skydds- och förstärkningszoner till de centralt belägna områdena med höga naturvärden. Ledningsgatan samt område 8 och området på Risbohult 1:6 skall alltså enligt Länsstyrelsens mening vara med i naturreservatet.

Enligt Länsstyrelsens beslut den 26 januari 1996, dnr 231-8408-94 samt 231-12976-96 gäller tillståndet att ta ut klenved ur delar av fastigheterna Risbohult 1:3, 1:6 och 1:7 till och med den 31 december 2006.

Angående skyltning, och andra frågor som rör den framtida skötseln av naturreservatet hänvisas till den blivande naturvårdsförvaltaren.

Härryda kommun:

Kommunen anser att ansvaret för städning av skötselområde 12 inte ska ligga på kommunen.

Länsstyrelsens kommentar:

Förslaget är ändrat i enlighet med kommunens begäran.

Naturskyddsföreningen i Härryda:

Föreningen anser att naturreservatet borde vara större.

Många av de artfynd som tidigare har rapporterats av föreningen till Länsstyrelsen saknas under beskrivningarna för respektive skötselområden.

I övrigt lämnas ett flertal synpunkter på skötseln av naturreservatet.

Länsstyrelsens kommentar:

Naturreservatets avgränsning är resultatet av lång tids förhandlingar och avvägningar i förhållande till andra intressen. Länsstyrelsens gör bedömningen att den föreslagna avgränsningen är tillräcklig för att uppfylla syftet med naturreservatet.

Skötselplanen har kompletterats med exempel på uppgifter om artförekomster.

Utformningen av naturreservatets skötsel skall enligt Länsstyrelsens mening vara föremål kontinuerliga diskussioner, och skötselplanen bör successivt ändras om så erfordras för att uppnå syftet med naturreservatet. I sådana diskussioner är det värdefullt att naturskyddsföreningen deltar och bidrar med sina kunskaper.

Banverket

Etableringen av naturreservatet Risbohult får inte innebära att framtida skötsel och underhåll av järnvägen försvåras. I övrigt har Banverket inget ytterligare att erinra mot det aktuella naturreservatet.

